

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

проф. Ю.Д. Бойчук

« _____ » 2021 р.

ВИТЯГ

із протоколу № 7 засідання фахового семінару щодо наукової новизни, теоретичного і практичного значення результатів дисертації аспірантки кафедри зарубіжної літератури Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Івлєвої Юлії Олегівни на тему «Поетика піктопоезії П. Елюара (збірка “Les Mains libres”)», подану до Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія

від 23 березня 2021 року

ПРИСУТНІ: Головуючий на засіданні – д. філ. н., проф., декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка Голобородько К. Ю.; к. філ. н., доц., проректор з навчально-наукової роботи Борисов В. А.; д. філ. н., проф. Гармаш Л. В.; д. філ. н., проф., в.о. зав. кафедри зарубіжної літератури і слов'янських мов Криворучко С. К.; д. філ. н., доц. Левченко Н. М.; к. філ. н., доц. Лепетюха А. В., д. філ. н., проф., зав. кафедри українознавства і лінгводидактики Маленко О. О.; д. філ. н., доц. Сазонова Я.Ю.; к. філол. н., доц. зав. кафедри української літератури та журналістики імені Леоніда Ушкалова Мельников Р. В.; к. філ. н., проф. Олексенко О. А.; д. філ. н., доц. Піддубна Н. В.; д. філ. н., доц. Радчук О. В.; д. філ. н., проф. Силаєв О. С.; д. філ. н., доц. Скоробогатова О. О.; д. філ. н., проф. Степанченко І. І.; д. філ. н., проф. Тарарак О. В.; к. філ. н., проф. Тищенко Т. І.; к. філол. н., проф. Разуменко І. В.; к. філол. н., доц. Журенко М.М.; к. філол. н., доц. Ільїницька О. П.; к. філол. н., доц. Козлова А. Г.; к. філол. н., доц. Стаканкова Т.П.; к. філол. н., доц. Халанська Н. М.; к. філол. н., доц. Лук'янова О. С.; д. філ. н., доц. Халіман О. В.; к. філол. н., доц. Хоменко Г. І.; к. філол. н. Веретюк Т. В.; к. філол. н., доц. Лямпрехт О. В.; к. філол. н., доц. Варенікова О. В.; к. пед. н., доц. Глушич В. В.; к. філол. н., викл. Повар М.Г., к. філ. н., доц. Осіпова Т. Ф., к. філ. н., доц., зав. кафедри української мови Щербакова Н. В.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Обговорення дисертації Івлєвої Юлії Олегівни на тему «Поетика піктопоезії П. Елюара (збірка “Les Mains libres”))», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія, галуззю знань 03 Гуманітарні науки.

Науковий керівник: д. філ. н., проф. кафедри зарубіжної літератури Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара; завідувач кафедри гуманітарної підготовки, філософії та митної ідентифікації культурних цінностей Університету митної справи та фінансів Калашникова О. Л.

Рецензенти: д. філ. н., проф. Криворучко С. К., к. філ. н., доц. Веретюк Т. В.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри зарубіжної літератури Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара як складова комплексної теми № 023499 «Закономірності функціонування літератури в контексті культури» (№ 01234U007899).

СЛУХАЛИ: наукову доповідь аспірантки кафедри зарубіжної літератури Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Івлєвої Ю. О. за матеріалами дисертаційної роботи «Поетика піктопоезії П. Елюара (збірка “Les Mains libres”))», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія, галуззю знань 03 Гуманітарні науки.

ВИСТУПИЛИ:

Поставили запитання: д. філ. н., доц. Левченко Н. М., д. філ. н., доц. Скоробогатова О. О., д. філ. н., проф. в.о. зав. кафедри зарубіжної літератури і слов'янських мов Криворучко С. К., к. філ. н., проф. Тищенко Т. І., к. філ. н., проф. Олексенко О. А., к. філол. н., в.о. доц. Варенікова О. В., к. філ. н., доц. Осіпова Т. Ф., д. філ. н., доц. Піддубна Н. В.

Із позитивною оцінкою дисертаційної роботи виступили:

- 1) науковий керівник: д. філ. н., проф., професор кафедри зарубіжної літератури Дніпровського національного університету імені Олеся

Гончара; завідувач кафедри гуманітарної підготовки, філософії та митної ідентифікації культурних цінностей Університету митної справи та фінансів Калашникова О. Л.;

2) рецензенти: д. філ. н., проф., в. о. зав. кафедри зарубіжної літератури і слов'янських мов Харківського національного педагогічного університету імені Г. С Сковороди Криворучко С. К., к. філ. н., доц., доцент кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова Харківського національного педагогічного університету імені Г. С Сковороди Веретюк Т. В.

Узяли участь в обговоренні роботи: д. філ. н., проф., зав. кафедри українознавства і лінгводидактики Маленко О. О., к. філол. н., доц. Хоменко Г. І.; к. філол. н., доц. Лямпрехт О. В.; д. філ. н., проф. Тарарак О. В., д. філ. н., доц. Радчук О. В., д. філ. н., проф. Силаєв О. С., к. філол. н., доц. Веретюк Т. В.; к. філ. н., доц. Лепетюха А. В., д. філ. н., проф. Степанченко І. І.

УХВАЛИЛИ: На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувача, поставлених запитань присутніх, відповідей здобувача, обговорення учасниками засідання основних положень дисертації, виступів наукового керівника та рецензентів прийняти такий висновок щодо дисертаційної роботи **Івлєвої Ю.О.** на тему «Поетика піктопоезії П. Елюара (збірка “Les Mains libres”))», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія, галуззю знань 03 Гуманітарні науки.

Актуальність роботи. Актуальність дослідження художніх явищ, створених на стику різних жанрів і навіть різних родів літератури і мистецтва, зумовлена пошуками сюрреалістів на території нових жанрових форм, нових способів художнього мислення, нової мови, для якої характерне використання різноприродних художніх кодів. Незважаючи на всю популярність і знаковість художньої спадщини сюрреалістів, їхня творчість сьогодні залишається вивченою не в повному обсязі. Зокрема, поетичні жанри сюрреалізму майже не окреслені повною мірою, і, відповідно, залишаються не вивченими і не систематизованими.

Особливо це стосується зразків інноваційних поетичних форм, до яких, зокрема, відноситься й «піктопоезія» П. Елюара.

Отже, актуальність теми роботи визначається необхідністю осмислення внеску сюрреалістів, зокрема П. Елюара, у створення особливої художньої мови, що становить синтез різних видів мистецтв у рамках одного твору, який розширює межі самого поняття «художній текст».

Мета дослідження полягає у визначенні генези, ідейно-мистецьких передумов та у виявленні своєрідності поетики «піктопоезії» Поля Елюара в збірці «Les Mains libres».

Мета дослідження визначає конкретні **завдання**:

- 1) визначити характерні риси естетики сюрреалізму в контексті теоретичного осмислення інтермедіальності;
- 2) уточнити літературознавче тлумачення поняття «picto-poésie» в сучасному науковому дискурсі;
- 3) окреслити основні напрями критичної рецепції феномену «піктопоезії» Поля Елюара;
- 4) схарактеризувати еволюцію поетики лірики П. Елюара на шляху до «піктопоезії»;
- 5) визначити сутність композиції «у чотири руки» та особливості поетики назви збірки «Les Mains libres»;
- 6) здійснити аналіз сюрреалістичних образів у збірці «Les Mains libres» та засобів їх утілення – метричних, звукових, стилістичних;
- 7) визначити природу діалогу поета та графіка, що зумовила поетологічну своєрідність збірки П. Елюара та М. Рея.

Об'єктом дослідження є збірка П. Елюара та Мана Рея «Les Mains libres» у контексті творчості П. Елюара.

Предмет дослідження – особливості поетики «піктопоезії» Поля Елюара в збірці П. Елюара та Мана Рея «Les Mains libres».

Методологія дослідження зумовлена широким колом поставлених завдань та передбачає поєднання класичних та сучасних методик аналізу. У роботі використано історико-літературний, порівняльний, біографічний, жанрологічний,

психоаналітичний методи дослідження. Ураховуючи інтермедіальний характер досліджуваного матеріалу, поєднано методи дослідження поетичного та графічного твору, а саме: семантико-поетологічний, лексичний та фонологічний аналіз поетичного тексту разом з аналізом ритму лінії як головного зображувального засобу графіки; використано й специфічні методи аналізу творів пластичних мистецтв: іконографічний, іконологічний, формально-стилістичний. Збірку розглянуто як цілісний твір, а метод структурного та семантичного аналізу дозволяє виявити зв'язки між різними знаковими системами.

2. Формування наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації.

У дисертації Івлевої Ю.О. проаналізовано естетику сюрреалізму в контексті теоретичного осмислення інтермедіальності, сучасний стан літературознавчого тлумачення поняття «*picto-poésie*», характер та основні напрями дослідження «пиктопоезії» Поля Елюара в зарубіжній та вітчизняній науці, процес засвоєння поетом сюрреалістичних канонів та формування в поезиці лірики П. Елюара новаторських принципів створення поетичної реальності на шляху до «пиктопоезії», а також своєрідну композицію, поетику назви збірки, прийоми створення сюрреалістичних образів у «*Les Mains libres*», дослідження характеру діалогу художників як процесу творчого поєднання принципів художнього відображення світу у двох видах мистецтва.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Наукова новизна дисертації зумовлена тим, що робота становить перший у вітчизняному літературознавстві досвід комплексного дослідження специфіки «пиктопоезії» як феномену сюрреалістичного поетичного мистецтва на прикладі збірки П. Елюара та Мана Рея «*Les Mains libres*» та є певним внеском у розроблення класифікації жанрів сюрреалізму. У роботі виявлено форми використання П. Елюаром особливого принципу організації простору літературного твору, де «текстом» стають і графічні реалії. Вивчення вербальних і невербальних компонентів пиктопоетичних текстів збірки в їх складній взаємодії демонструє логіку структури творів сюрреалізму. Окрім цього, накладання один

на одного двох кодів – поетичного та графічного – разом із концептом відсутності домінування якогось із них та вільною творчістю кожного зі співавторів збірки зумовили унікальну форму інтермедіальності, яка ще не має назви. У цьому дослідженні запропоновано визначати піктопоетичні твори збірки «Les Mains libres» як «дуовірші» – нову форму екфрасису, що передбачає не цитування в тексті одного медіа текстів інших медіа, а одномоментне цитування творами одне одного, тобто їхній взаємозв'язок, діалог.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються, забезпечується теоретико-методологічним обґрунтуванням його вихідних положень, відповідністю методів меті, завданням, об'єкту і предмету дослідження, доказовістю висновків. Наукові положення й висновки чіткі, науково обґрунтовані, достовірні.

5. Наукове та практичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть мати вагомий вплив на вивчення поетичних практик сюрреалістів ХХ ст.; на уточнення наявних сьогодні знань істориків і теоретиків літератури про жанрові зміни в літературі ХХ ст. та утворення нових форм мистецтва, які розвиваються та трансформуються у практиках сучасних митців. Результати дослідження також можуть бути використані під час підготовки спеціальних курсів з французької літератури та культури першої половини ХХ ст. (зокрема з творчості П. Елюара), а також курсів з теорії та історії літератури. Отримані результати стануть у нагоді для написання магістерських, бакалаврських та курсових робіт, навчальних і методичних посібників тощо.

6. Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. За результатами дослідження опубліковано 8 статей, із яких 6 – у фахових виданнях України, одна з яких написана французькою мовою, 2 – у закордонних виданнях, 5 публікацій апробаційного характеру.

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях.

Дисертаційна робота виконана самостійно та не містить плагіату.

7. Особистий внесок здобувача у працях полягає в тому, що всі матеріали представлено одноосібно.

8. Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи було представлено та обговорено на таких конференціях: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасний рух науки» (Нью-Йорк, 2018); Міжнародна науково-практична конференція «Дослідження різних напрямів розвитку філологічних наук в Україні та ЄС» (Дніпро, 2019); Усеукраїнський форум студентів, аспірантів і молодих учених (Дніпро, 2019); Усеукраїнська наукова конференція «Фікція реальності / Реальність фікції», Дніпро, 2019); «Питання сучасної філології в контексті взаємодії мов і 9 культур» (27-28 грудня, 2019); Усеукраїнська наукова конференція «Слово як факт і фактор літератури». XVIII Філологічні читання пам'яті Н. С. Шрейдер (Дніпро, 2021).

9. Оцінка мови та стилю дисертації й автореферату. Дисертація має чітку структуру, яка відповідає алгоритму проведеного автором дослідження. Зміст наукової роботи викладено логічно й послідовно, мовою доступною для сприйняття, адекватно використано наукові терміни. Зміст, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам пп. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами).

10. Відповідність змісту дисертації. Дисертація Ю.О. Івлєвої на тему «Поетика піктопоезії П. Елюара (збірка “Les Mains libres”）」 повністю відповідає паспорту спеціальності 035 Філологія.

11. Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Ю.О. Івлєвої виконана на належному науковому рівні та є цілісним науковим дослідженням, що відповідає встановленим вимогам чинного законодавства України.

Ураховуючи належний рівень дослідження, актуальність, новизну, практичну цінність отриманих результатів та відповідність роботи спеціальності 035 Філологія, засідання фахового семінару Харківського

національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди рекомендує дисертацію Ю.О. Івлевої «Поетика піктопоезії П. Елюара (збірка "Les Mains libres")», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія, до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Результати відкритого голосування: одноголосно.

Головуючий на засіданні фахового семінару:

доктор філологічних наук, професор,
декан українського мовно-літературного
факультету імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

Голобородько К. Ю. Голобородько

Рецензенти:

доктор філологічних наук, професор,
в.о.зав. кафедри зарубіжної літератури і слов'янських мов
професор кафедри української літератури
та журналістики імені професора
Леоніда Ушкалова, Харківського національного
педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Криворучко
С. К. Криворучко

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури
та журналістики імені професора
Леоніда Ушкалова, Харківського національного
педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Веретюк Т.В. Веретюк

Учений секретар:

кандидат філологічних наук
доцент, завідувач кафедри
української мови
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

Щербакова Н. В. Щербакова

Підпис *Голобородько К.Ю.*, *Криворучко С.К.*, *Веретюк Т.В.*, *Щербакової Н.В.*
засвідчується згідно з підписом
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С.СКОВОРОДИ
№ 02125585